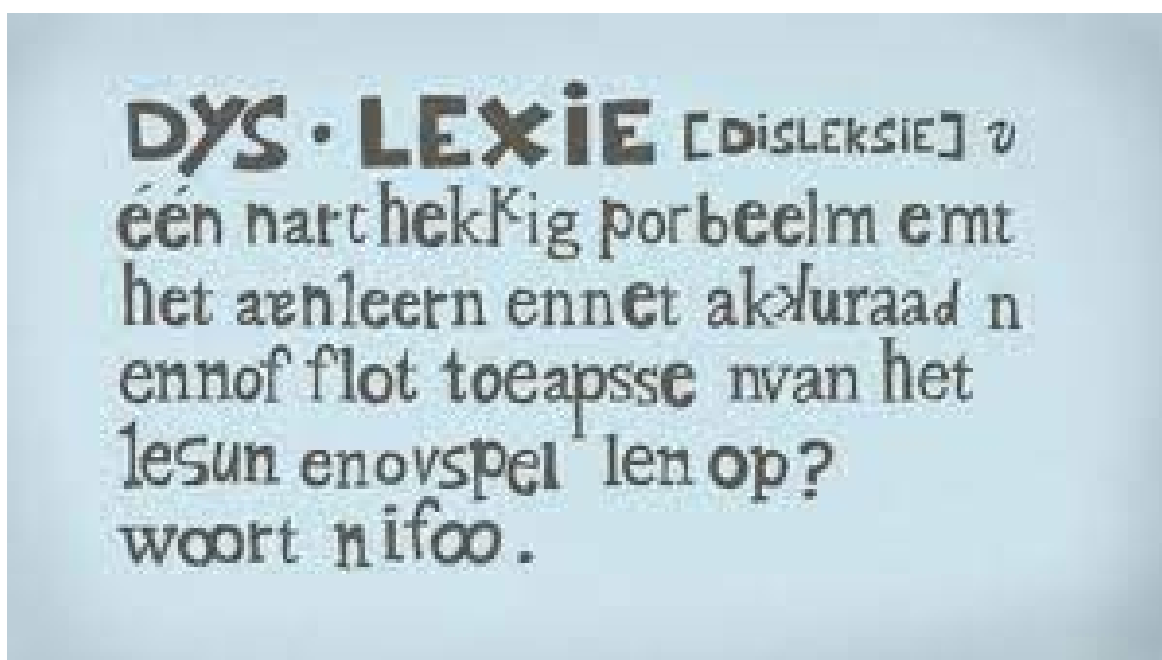

Protocol Dyslexie Casparus College

Schooljaar 2025-2026

Dit protocol is opgesteld door de Bovenschoolse Ondersteunings - en Expertise Groep van de Gooise Scholen Federatie en is aangepast aan de situatie van het Casparus College.

Inhoud

Inleiding	blz. 2
Definitie van dyslexie	blz. 3
Signalering en verwijzing	blz. 5
Compenserende faciliteiten	blz. 6
Dispenserende faciliteiten	blz. 10

Inleiding

Het beleid van de Gooise Scholen Federatie rondom dyslexie is opgesteld conform de richtlijnen van het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs 2013. In dit protocol worden de faciliteiten voor leerlingen met een dyslexieverklaring nader toegelicht. Ook is de werkwijze voor leerlingen waarbij een vermoeden is van dyslexie hierin omschreven. Het dyslexieprotocol dient als uitgangspunt voor alle scholen van de Gooise Scholen Federatie, waarbij afhankelijk van de interne ondersteuningsstructuur afgeweken kan worden van onderstaande richtlijnen ten behoeve van de leerling.

Leerlingen waarbij sprake is van dyslexie ervaren moeilijkheden binnen de lees- en/of spellingvaardigheid. Dit hoeft echter geen belemmering te zijn voor schoolsucces; dit hangt tevens samen met motivatie, welbevinden en inspanning ten aanzien van school. Leerlingen met dyslexie zullen doorgaans meer tijd moeten besteden aan leer- en maakwerk. Het is hierbij van belang dat de leerling leert keuzes te maken die ervoor zorgen dat hij/zij zo min mogelijk belemmeringen ervaart.

Ouder(s)/verzorger(s) kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan een succesvolle schoolcarrière van hun kind door te zorgen voor een rustige en prettige studieuomgeving en er op toe te zien dat het kind voldoende tijd aan het werk voor school besteedt.

Leerlingen met een dyslexieverklaring hebben recht op compenserende faciliteiten. In uitzonderlijke gevallen zijn aanvullende faciliteiten mogelijk die in afstemming met de schoollocatie toegekend kunnen worden. In dit protocol worden alle faciliteiten nader toegelicht. Medewerkers worden geacht op de hoogte te zijn van de algemene faciliteiten waar leerlingen met dyslexie recht op hebben, en zetten zich in om deze leerlingen adequate ondersteuning te bieden passend binnen de mogelijkheden van de schoolse situatie.

Definitie van dyslexie

Dyslexie is een specifieke leerstoornis die zich kenmerkt door een hardnekkig probleem in het aanleren van accuraat en vlot lezen en/of spellen op woordniveau, dat niet het gevolg is van omgevingsfactoren en/of een lichamelijke, neurologische of algemene verstandelijke beperking (Stichting Dyslexie Nederland, 2016). Voordat we ingaan op de faciliteiten voor leerlingen met dyslexie, wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de uiting van dyslexie binnen het voortgezet onderwijs. Dyslexie kan zich uiten in zowel lezen en spellen, maar ook alleen in lezen of spellen.

- **Lezen:**
Leerlingen met dyslexie leren het lezen (veel) langzamer dan gezien hun cognitieve mogelijkheden te verwachten is. Ze hebben moeite om van spellend lezen tot het lezen van gehele woorden te komen. Het lezen blijft vaak langzaam gaan en kost veel moeite. Dit kan gevolgen hebben voor het begrijpend lezen. Binnen het begrijpend lezen kunnen leerlingen zowel problemen ervaren op het gebied van tekstbegrip als op het gebied van het leestempo. In dat laatste geval kost de leestechiek de leerling zoveel moeite, dat daardoor de betekenis (taalinhoud) minder goed doordringt.
- **Spelling:**
Bij leerlingen met dyslexie duurt het langer voordat ze de juiste letter kunnen koppelen aan de juiste klank waaruit een woord bestaat. Vaak blijven ze hardnekkige spellingfouten maken.

Bovenstaande belemmeringen hebben niet alleen invloed op de lees- en spellingvaardigheid, maar kunnen ook in andere onderdelen van het lesverloop worden teruggezien. Niet elke leerling met dyslexie beleeft in dezelfde mate hinder van onderstaande problemen.

- **Onthouden van instructies:**
Leerlingen ervaren moeilijkheden met het onthouden van meervoudige instructies. Ook komt het vaak voor dat lange, complexe instructies niet (direct) worden begrepen. Dat heeft te maken met een minder goed/efficiënt werkend werkgeheugen.
- **Uit het hoofd leren van feiten en namen:**
Leerlingen met dyslexie hebben vaak moeite om gestandaardiseerde (leer)stof te onthouden. Deze stof moet 'gestampt' worden of ook wel uit het hoofd geleerd worden. Dit kan gevolgen hebben voor het aanleren van woorden in een andere taal, de tafels bij het rekenen en topografie.

- Plannen en organiseren:
Leerlingen met dyslexie ervaren vaker moeite met het noteren van het huiswerk en het aanbrengen van structuur in het maken van huiswerk. Dit kan hen relatief meer tijd kosten in vergelijking tot klasgenoten.
- Vreemde talen:
Iedere taal kent zijn eigen uitdagingen. Voor elke leerling met dyslexie kan een verschillend onderdeel binnen de moderne vreemde taal problemen opleveren. Het aanleren van een nieuwe taal vergt bij leerlingen met dyslexie een hogere inspanning.
- Sociaal emotioneel functioneren:
Leerlingen met dyslexie moeten zich over het algemeen vaak meer inspannen voor schoolse taken dan leerlingen zonder dyslexie. Leerlingen kunnen faalangst ontwikkelen, gedemotiveerd raken of een laag zelfbeeld ontwikkelen. Om te voorkomen dat leerlingen ongemotiveerd of faalangstig worden is een adequate begeleiding van groot belang.

Signalering en verwijzing

Bij veel leerlingen met dyslexie worden de leerproblemen al vroeg gesignaleerd, waardoor al in de basisschoolperiode een dyslexieverklaring wordt afgegeven. In enkele gevallen komt het voor dat een leerling niet is opgevallen tijdens de basisschoolperiode of waarbij dyslexie nog niet is gediagnosticeerd. Het is hierbij van belang om de eventuele dyslexie vlot vast te stellen, zodat tijdig de juiste ondersteuning geboden kan worden en de gevolgen voor de schoolresultaten worden beperkt. Om die reden kan de Gooise Scholen Federatie al in de onderbouw de mogelijkheid bieden voor een dyslexie-signaleringsonderzoek.

Leerlingen kunnen in aanmerking komen voor een dyslexie-signaleringsonderzoek, indien blijkt dat zij problemen ervaren binnen de taalvakken. Dit vindt plaats als de basisschool bij de overdracht een vermoeden van dyslexie doorgeeft of wanneer docenten bijzonderheden opmerken in schriftelijke opdrachten. De leerling kan dan door de mentor/coach aangemeld worden voor een dyslexie-signaleringsonderzoek bij het interne ondersteuningsteam. In alle situaties ontvangen ouder(s)/verzorger(s) bericht en kunnen zij al dan niet toestemming geven voor het onderzoek. Deze toestemming is noodzakelijk om het onderzoek uit te kunnen voeren.

Het dyslexie-signaleringsonderzoek vindt plaats op school, onder schooltijd. Leerlingen maken een aantal lees- en spellingtoetsen om de mate van ernst te inventariseren. De uitslagen worden met ouder(s)/verzorger(s) gecommuniceerd.

Wanneer de uitslag van het dyslexie-signaleringsonderzoek aanleiding biedt voor vervolgstappen, wordt geïnventariseerd of de problematiek hardnekkig aanwezig is. Dit houdt in dat de leerling intensieve ondersteuning heeft gehad buiten de klas, zonder aantoonbaar resultaat. Dit geeft aan dat de problematiek dusdanig aanwezig is, dat voldaan wordt aan het criterium van hardnekkigheid (een vereist criterium voor een dyslexieverklaring). Voldoet een leerling hier niet aan, dan zal eerst de hardnekkigheid moeten worden aangetoond middels remedial teaching. Afhankelijk van de ondersteuningsmogelijkheden van de school, wordt deze begeleiding intern geboden of wordt hiervoor naar een externe partner verwezen.

Wanneer de leerling voldoet aan het criterium van hardnekkigheid, wordt hij/zij doorverwezen naar een externe lokale praktijk met expertise op het gebied van dyslexie binnen het voortgezet onderwijs. Hier kan een definitieve conclusie worden getrokken omtrent de aanwezigheid van dyslexie, eventueel resulterend in een dyslexieverklaring. Het kan ook voorkomen dat leerlingen en ouder(s)/verzorger(s) op eigen initiatief met een dyslexie onderzoek starten.

Compenserende faciliteiten

Faciliteiten zijn interventies die voor alle leerlingen met dyslexie ingezet kunnen worden. Hiermee probeert de Gooise Scholen Federatie leerlingen tegemoet te komen in de belemmeringen die zij vanuit hun dyslexie ondervinden. De wettelijke bepalingen zijn hierbij leidend. Belangrijk om te vermelden is dat wij in staat zijn om ondersteuning te bieden voor leerlingen met dyslexie, wij verlenen geen behandeling. Hiervoor kan een leerling bij een externe instantie worden aangemeld.

Alle leerlingen met een dyslexieverklaring hebben recht op de algemene faciliteiten. De meeste leerlingen met dyslexie kunnen hiermee goed hun schoolloopbaan vervolgen. Enkele leerlingen hebben behoefte aan specifieke aanvullende faciliteiten. Deze worden niet automatisch ingezet, maar kunnen in overleg toegepast worden wanneer op de dyslexieverklaring vermeld staat dat de leerling hier baat bij heeft.

Algemene faciliteiten

- **Tijdverlenging**
De leerling heeft recht op 20% meer tijd bij alle schriftelijke toetsen. Indien extra tijd niet mogelijk is, wordt de toets ingekort. In dat geval geeft de docent bij aanvang van de toets aan welke vragen niet gemaakt hoeven te worden.
- **Lay-out**
Lesmateriaal en toetsmateriaal wordt duidelijk, overzichtelijk en in getypte vorm aangeboden in het lettertype Arial 12. De tekst van de examens mag niet worden vergroot.
- **Normering van spelling**
Bij het beoordelen van toetsen wordt voor alle leerlingen dezelfde normering toegepast; leerlingen met dyslexie krijgen geen aangepaste normering voor spellingsfouten. Leerlingen waarbij de spelling een hardnekkig onderdeel is van de dyslexie, kunnen aanvullende specifieke compenserende faciliteiten aanvragen in de vorm van technische hulpmiddelen.
- **Aangepaste toetsmomenten**
Gestreefd wordt de dyslectische leerling minimaal 5 dagen de tijd te geven om zich op een toets voor te bereiden.
- **Cito-toetsen**
De leerlingen met dyslexie hebben recht op een auditieve afname van de Cito toets. Deze toets kan worden aangeboden in een apart lokaal met ingeroosterde surveillance.

- Luisterboek bij (jeugd-) literatuur
De leerling mag bij het lezen voor de literatuurlijst als ondersteuning gebruik maken van een luisterboek. Het moet hierbij wel gaan om een originele, niet ingekorte of aangepaste versie. De aanschaf/huur hiervan valt onder de verantwoordelijkheid van de ouders.

De faciliteiten t.a.v. het centraal examen worden verderop in het protocol nader toegelicht.

Aanvullende faciliteiten

- Technische hulpmiddelen thuis en op school
Sommige leerlingen zijn gebaat bij het gebruik van een device tijdens de lessen of in de thuissituatie. Het device kan ingezet worden voor het maken van aantekeningen/opdrachten en voor auditieve ondersteuning. In afstemming met de schoollocatie kan een leerling toestemming krijgen om zijn/haar device in de lessen te gebruiken. De aanschaf en het onderhoud van het device valt onder de verantwoordelijkheid van de ouder(s)/verzorger(s). Digitale schoolboeken kunnen na overleg en met goedkeuring van de school worden aangeschaft. Tevens voorziet de school in luister ondersteuning middels Claroread en Textaid.
- Technische hulpmiddelen bij toetsen
Voor leerlingen met dyslexie kan het gebruik van een device tijdens toetsen worden toegestaan. De school is verantwoordelijk voor het aanleveren van dit hulpmiddel. De leerling heeft tijdens toetsmomenten geen toegang tot ‘verboden’ hulpmiddelen als een digitaal woordenboek, een digitale encyclopedie, e-mail en internet. Wel is het voor leerlingen met dyslexie toegestaan om de spellingscontrole op de computer te activeren. Dit compenseert eventuele spellingsfouten die de beoordeling van de toets nadelig beïnvloeden. Deze faciliteit is voornamelijk bedoeld voor het vak Nederlands en de Moderne Vreemde Talen.
- Mondeling toetsen
Omdat mondelinge toetsen in het voortgezet onderwijs praktische kanttekeningen kennen heeft het werken met technische ondersteuning de voorkeur. Technische hulpmiddelen bevorderen de zelfredzaamheid, hetgeen een goede voorbereiding is op het vervolgonderwijs. Wanneer een leerling in de onderbouw moeite heeft met formuleren, wordt in overleg met de desbetreffende docent bekeken in hoeverre gedeeltelijk mondelinge toetsen een uitkomst kan bieden. Ook kan extra mondelinge toelichting op een vraag ondersteunend werken. In de bovenbouw is mondelinge afname van schriftelijke toetsen niet toegestaan in verband met eisen die gelden voor het Centrale Eindexamen.
- Gebruik van regelkaarten
Leerlingen met dyslexie kunnen in het eerste leerjaar in de gelegenheid gesteld worden om gebruik te maken van regelkaarten. Dit wordt echter niet per definitie geadviseerd en in ieder geval wordt aangeraden in het tweede leerjaar het gebruik van de regelkaart af te bouwen. In het derde leerjaar kan en mag geen gebruik meer worden gemaakt van regelkaarten. Bij de examens (Centraal Eindexamen en Schoolexamen) mogen regelkaarten niet worden gebruikt.

Faciliteiten ten aanzien van het Centraal Eindexamen:

Tijdens het Centraal Eindexamen heeft de leerling recht op vergelijkbare faciliteiten als in de leerjaren daarvoor, conform de eisen van het College voor Toetsing en Examen. Het is hierbij van belang dat de leerling ruime ervaring heeft opgedaan met de geboden faciliteiten.

Aanvragen voor faciliteiten ten behoeve van dyslexie komen zodoende ruim voor het examenjaar al bij de school in beeld. Het gebruik van onderstaande faciliteiten tijdens het Centraal Eindexamen wordt door de school gedeeld met de Onderwijsinspectie.

De leerling kan, afhankelijk van hetgeen op de dyslexieverklaring geïndiceerd wordt, aanspraak maken op verschillende faciliteiten.

- Verlenging examentijd
- Auditieve ondersteuning
- Gebruik van spellingcontrole bij de inzet van digitale hulpmiddelen
- Gebruik van een papieren woordenboek

Verlenging examentijd

Bij het Centraal Schriftelijk Eindexamen krijg je extra tijd van maximaal een half uur. Deze tijdverlenging is niet van toepassing bij het Centraal Praktijk Examen. De tijdverlenging van leerlingen met dyslexie is dan al opgenomen in de totale duur van het examen. Alleen in uitzonderlijke situaties kan een leerling met dyslexie gebruik maken van aanvullende verlenging van de examentijd bij het Centraal Praktijk Examen. De leerling moet hier een specifiek verzoek voor indienen bij de examensecretaris van de betreffende schoollocatie.

Auditieve ondersteuning:

Voor het realiseren van auditieve ondersteuning kan gebruik worden gemaakt van spraaksynthese programma's op een device. Als een device wordt gebruikt is het van belang dat kandidaten geen toegang hebben tot internet en dus tot verboden hulpmiddelen (zoals een digitaal woordenboek) en moet ook onder meer de opslag (bijvoorbeeld uitprinten) worden geregeld. Op school worden de programma's Claroread en Textaid aangeboden, waarbij op dit moment Claroread toegepast kan worden op het centraal eindexamen omdat Textaid (vooralsnog) geen veilige testomgeving kan bieden. Voorwaarde voor het gebruik van Claroread is dat de leerling goed bekend is met de werkwijze van het programma.

Gebruik van spellingcontrole bij de inzet van digitale hulpmiddelen

Leerlingen met een indicatie voor deze faciliteit kunnen tijdens het centraal eindexamen gebruik maken van een device waarop de spellingscontrole geactiveerd is. Dit compenseert eventuele spellingsfouten die de beoordeling van de toets nadelig beïnvloeden. Deze faciliteit is voornamelijk bedoeld voor het vak Nederlands en de Moderne Vreemde Talen. De aftrekregels voor spellingsfouten worden bij de beoordeling van de toets volgens dezelfde richtlijnen toegepast als bij leerlingen zonder dyslexie.

Gebruik van een papieren woordenboek

Bij het Centraal Eindexamen is het voor alle leerlingen toegestaan om gebruik te maken van een verklarend papieren woordenboek Nederlands. Dat is een woordenboek waarin de betekenis van woorden wordt toegelicht. Het woordenboek mag geen aanvullende (verbale of visuele) informatie geven. Aan het woordenboek mag zodoende geen inhoudelijke informatie worden toegevoegd, bijvoorbeeld in de vorm van uitgebreide grammatica- of spellingsregels. Digitale woordenboeken zijn bij de centrale examens niet toegestaan. Als een leerling,

bijvoorbeeld door een ernstige vorm van dyslexie, niet in staat is om een papieren woordenboek te hanteren, voorziet de school in een zoekhulp. Wat hierbij mag worden toegevoegd, zijn markeringen of tabs per letter om het zoeken te vereenvoudigen.

Dispenserende faciliteiten

Voor de meeste leerlingen met dyslexie zijn de compenserende faciliteiten voldoende om hun schoolloopbaan met goed gevolg af te ronden. In uitzonderlijke gevallen komt het voor dat leerlingen met dyslexie onvoldoende baat hebben bij de geboden compenserende faciliteiten. In dat geval kan een beroep worden gedaan op dispenserende maatregelen. Bij dispensatie wordt een leerling vrijgesteld van bepaalde geldende eisen. Er kan dan sprake zijn van een aanpassing in de lesinhoud.

Hierbij is het uitgangspunt dat de leerling niet in aanmerking komt voor dispensatie van een moderne vreemde taal tenzij alle andere compenserende faciliteiten en maatregelen onvoldoende effect hebben.

Voor exameneisen kan geen ontheffing worden verleend. Nederlands en Engels zijn verplichte eindexamenvakken, hier kan geen dispensatie voor worden verleend.

Bij het vaststellen van dispensaties staat het toekomstperspectief van de leerling centraal. Leerlingen en ouder(s)/verzorger(s) moeten zich ervan bewust zijn dat dispenserende maatregelen gevolgen hebben voor de sector- en/of profielkeuze in de bovenbouw en zelfs bij de keuze voor een vervolgopleiding. De school stelt zich daarom terughoudend op in het toekennen van dispenserende maatregelen.

Lang niet alle leerlingen met dyslexie hebben dispenserende maatregelen nodig. Een dispenserende maatregel wordt alleen toegepast bij leerlingen met een ernstige vorm van dyslexie. Pas wanneer de kansen op schoolsucces ernstig in gevaar komen, wordt in overweging genomen gebruik te maken van deze mogelijkheid, bijvoorbeeld als de overgang in gevaar komt. Ook is bij het verlenen van dispenserende maatregelen de school verantwoordelijk om per individu te bepalen of hij/zij hiervoor in aanmerking komt.

De maatregelen genoemd in dit protocol geven een richtlijn aan wanneer bij een leerling gedacht wordt aan dispensatie. Maar de individuele leerling staat altijd voorop, indien daar aanleiding toe is kan er afgeweken worden van deze beschreven procedure. Wanneer overgegaan wordt tot het nemen van dispenserende maatregelen, kunnen deze ter verificatie worden voorgelegd aan de onderwijsinspectie. Zeker indien er ingrijpende aanpassingen aan het lesprogramma worden gedaan, is afstemming met de inspectie raadzaam.

Aangepaste leerinhoud voor de onderbouw vmbo bbl/kbl/gl

In de onderbouw wordt in principe geen dispensatie verleend. Dit is voor vmbo bbl/kbl/gl ook niet noodzakelijk. Binnen de GSF locaties wordt op vmbo bbl niveau momenteel geen Frans of Duits aangeboden.